

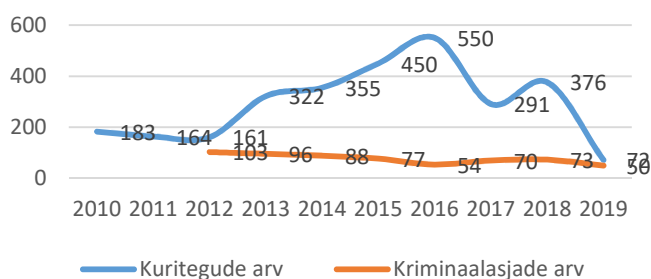
Vabariigi Valitsuse korrupsioonivastase strateegia 2013-2020: 2019. aasta täitmise aruanne

Korrupsioonivastane strateegia 2013-2020 kiideti heaks 03.10.2013. Strateegia p 32 nägi ette põhjalikuma aruande 2017. aastal, hiljem esitatakse iga-aastaselt lühiaruanne, mis sisaldab ülevaadet tegevustest, rakendusprobleemidest ja kuludest, seega ei sisalda ka 2019. aasta aruanne põhjalikumat mõjude analüüsi ning on lühiaruanne korrupsioonivastastest tegevustest.

Käesolev aruanne annab ülevaate strateegia täitmisest selle seitsmendal rakendusaastal. Täpsemalt sisalduvad aruandes tegevused, mille lõpptähtaeg oli 2019. aastal, hilisema tähtajaga tegevustest on kirjeldatud neid, mille ettevalmistustega on alustatud või mis on lõpetatud.

Korrupsioonivastase poliitika mõju: leviku ulatus

Registreeritud korrupsioonikuritegude arv¹ langes võrreldes aasta varasemaga 81%, kokku registreeriti 72 korrupsioonikuritegu, menetleti 50 kriminaalasja, mis on ka vähem kui varasemal aastal. Langus tuleneb sellest, et varem registreeriti palju selliseid kuritegusid, mis olid seotud ühe- ja sama sündmusega (nt altkäemaks tehnoülevaatuspunktis) ning 2019. a vastupidiselt varasemale sellised kuriteod ei domineerinud. Samuti tuleb korrupsiooni kuritegude puhul arvestada selle varjatusega, mistap ei pruugi registreeritud kuritegude arv peegeldada tegelikku olukorda. Kui 2018. aastal registreeriti meditsiinivaldkonnas 174 kuritegu, siis 2019. aastal kolm kuritegu. Vaatamata tervishoiu korrupsiooni juhtumite vähenemisele võib seda valdkonda ikkagi pidada prioriteetseks, kuna puudutab kõiki ühiskonna liikmeid. Korrupsioonisüüdistuses kohtu alla antud tüüpiline inimene on eesti keelt rääkiv 50ndates mees, kes suure tõenäosusega jääb kohtus süüdi ning talle mõistetakse tingimisi kaks aastat vangistust.²

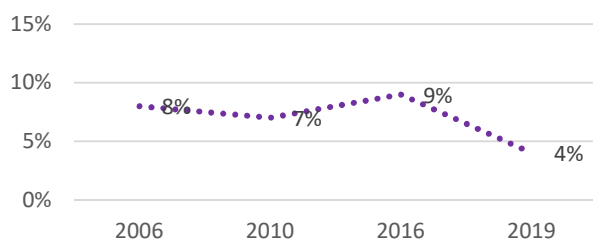
Joonis 1. Registreeritud korrupsioonikuritegude ja nendega seotud kriminaalasjade arv.

Inimeste kokkupuude korrupsiooniga on ka ohvriuringu andmetel vähenenud. Enamik inimesi ei ole ametnikule meelehead maksnud: 4% ohvriuringule vastanutest oli viimase aasta jooksul ametnikule maksnud, osutanud vastuteene või toonud kingituse; 4% teadis kedagi teist, kes oli nii teinud. Võrreldes 2016. aastaga on kokkupuude kahanenud üle kahe korra: siis oli ametnikule meelehead toonud 9%

¹ Lisaks ametialastele kuritegudele on arvestatud ka ametiisiku poolt toime pandud omastamised ja kelmused poolt, erasektori altkäemaksu kuriteod ja keelatud annetuse tegemised.

² <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevuse-statistika/korrupsioon.html>

inimestest. Kokkupuutunute hulgas oli keskmisest rohkem üle 40-aastasi, Tallinna ja Põhja-Eesti inimesi ning mitte-eestlasi.³

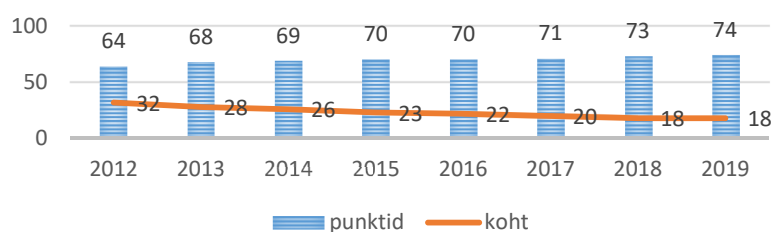
Joonis 2. Ametnikele meelehead pakkunud inimeste osakaal ohvriuringu (2019) ja varasemate korruptsiooniuuringute järgi.

Vaata täpsemalt: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevuse-statistika/korruptsioon.html>

Korruptsioonivastase strateegia üheks sihiks on suurendada valitsuse võimekust korruptsiooni ennetada, eesmärgi üheks indikaatoriks on elanike hinnang riigi tegevusele. 2012. aasta Eurobaromeetri uuringu järgi arvas 32% Eesti inimestest, et valitsuse korruptsioonivastased jõupingutused on tulemuslikud. 2017. aasta uuringu järgi oli see näitaja 2% tõusnud ning 34% elanikest arvas, et riigi jõupingutused on tulemuslikud⁴.

Korruptsioonivastase poliitika mõju: Transparency International

Korruptsioonivastase strateegiaga seati siht jõuda Transparency Internationali korruptsiooni tajumise indeksis kõige vähem korrumppeerunud riikide rühma (indeksi väärtus peab olema üle 64 palli). 2020. aasta veebruaris sai Eesti Transparency International Eestit korruptsioonitajumise indeksis 74 punkti, millega on Eesti 18. kohal 180 riigi seas. Aasta varem oli Eesti samuti 18ndal, kuid punkte oli ühe võrra vähem⁵. Eesti edestas indeksis paljusid Euroopa Liidu riike, sealhulgas ka Prantsusmaad (23. koht), Portugali (30. koht) ja Hispaaniat (30. koht)

Joonis 3. Eestile punktide arv ja koht Transparency International'i korruptsioonitajumise indeksis perioodil 2012-2019.

³ Kuritegevus Eestis 2019. Justiitsministeerium URL: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevuse-statistika/korruptsioon.html>

⁴ Special Eurobarometer, Corruption Report October 2017 URL: file:///C:/Users/katlin.kruusmaa/Downloads/ebs_470_en.pdf lk 64

⁵ Korruptsioonitajumise indeks reastab riigid avaliku sektori korruptsiooni tajumise järgi. Indeks reastab riigid 100-pallisel skaalal. 0 kajastab kõrget tajutud korruptsiooni ning maksimaalse hindega 100 hinnatakse riiki, mida tajutakse korruptsioonivabana.

Ülevaade korruptsioonivastastest tegevustest 2019. a

Haridus- ja teadusministeerium	<ol style="list-style-type: none"> 1. Toimusid teabepäevad ja koolitused nii riigi- kui omavalitsuste õppeasutustele, mis hõlmas ka korruptsiooni teemat. 2. Viidi läbi seireid riigi õppeasutustes, mille teemaks mh info kättesaadavus veebis (korruptsiooniennetuse kontakti kohta) ning juhend korruptsiooni kohta (kuidas koolide töökorralduse reeglites on reguleeritud korruptsiooniennetus, sh tegevused seoses seotud isikutega ja kingitustega) 3. Seirati teenistujate kõrvaltegevusi (nt tehti teenistujate kõrvaltegevuste teavitatud info võrdlust äriregistri andmetega) ning huvide deklaratsioonide esitamist (juhtkonna ja valitsemisala valitsusasutuste juhtide ning riigi asutatud sihtasutuste juhatuse liikmete HD-d).
Justiitsministeerium	<ol style="list-style-type: none"> 4. Töötati välja korruptsiooni ennetamise ja huvide konflikti e-kursus avalikule sektorile. 5. Loodi ettevõtetele tööriist/küsimustik korruptsiooniriskide hindamiseks. 6. Koostöös Korruptsioonivaba Eestiga loodi omavalitsuste korruptsiooniriskide hindamise keskkond ning viidi läbi tutvustavaid koolitusi. 7. Koostöös Ida-Tallinna keskhaigla viidi läbi korruptsiooni valdkonna koolitusi ITK meditsiinitöötajatele. 8. Koostöös TÜ, TalTech-i ja ELSA-sse kuuluvate tudengitega viidi läbi korruptsiooniteemalisi tunde gümnaasiumides, kasutades selleks korruptsiooni ennetamiseks loodud õppematerjale. Kokku koolitati ca 1000 gümnasisti 30 koolis. 9. Korruptsioonivõrgustiku (korruptsioonivastaste kontaktide) eestvedamine. Võrgustik kogunes kolmel korral ning peateemaks oli GRECO soovitustest tulenevate kõrgete ametiisikute huvide konflikti vastaste juhiste ja lobireeglite ettevalmistamine ning vastavad dokumendid ootavad hetkel Vabariigi Valitsuse poolset arutelu ja hinnangut.⁶
Keskkonnaministeerium	<ol style="list-style-type: none"> 10. Töötati kõikide teenistujate osalemisel välja Keskkonnaministeeriumi väärtused, mis toetavad teenistujaid ka eetilise käitumise järgimisel.
Kultuuriministeerium	<ol style="list-style-type: none"> 11. Alustati kultuurivaldkonna korruptsiooniriskide uuringut läbiviimist, mis kaardistab

⁶ Nt arutati ministrite ja poliitnõunike korruptsiooni riskide kaardistamise teematikat ning koondati riskide näiteid.

	korrupsiooniohtlikud kohad kultuuri valdkonnas (valmib augustis 2020).
Maaeluministeerium	<p>12. Koostati valitsemisala ülene korrupsiooni vältimise juhise, milles keskenduti toetuse menetlemisele, riigihangetele, järelevalvele, otsuse ja toimingute tegemisele.</p> <p>13. Kõrvaltegevusest teavitamisel võimaliku huvide konflikti kontrollimine, registreerimine ning arvestuse pidamine.</p>
Rahandusministeerium	<p>14. Valmistati ette kohalike omavalitsuste sisekontrollisüsteemi korraldamise juhise ja viidi läbi koolitused juhendi tutvustamiseks. Omavalitsustel on võimalik taotleda toetust sisekontrollisüsteemi väljatöötamiseks ja võimekuse kasvatamiseks - seni on toetust saanud Pärnumaa Omavalitsuste Liit. Lisaks Pärnu OVL, kes koordineeris projekti, osalesid maakonna omavalitsustest Lääneranna vald, põhja-Pärnumaa vald, Tori vald, Saarde vald ja Häädemeeste vald.</p>
Siseministeerium: PPA	<p>15. Tehti õppevideod koolidele.</p> <p>16. Korrupsiooni teemalisi koolitusi toimus järgmiselt: 12 kohtumist õppeasutustes 359 osalejaga 25 kohtumist omavalitsustes ja allasutustes 455 osalejaga 24 kohtumised ametites, ministeeriumites, ettevõtetes, liitudes 644 osalejaga 12 kohtumist tervishoiusektoris 183 osalejaga 9 kohtumist riigiasutustes 428 osalejaga</p>

Kuigi tervishoiuasutuses on korrupsiooni ennetusele hakatud rohkem tähelepanu pöörama, on sotsiaalministeeriumi koordineeriv tegevus tagasihoidlik. Kuigi tervishoiuvaldkonnas on välja töötatud huvide konflikti vältimise juhise eelnõu, ei ole seda rakendatud, samuti ei ole edusamme hangete läbipaistvuse suurendamisel. Suuremad haiglad tegelevad aktiivselt korrupsiooni ennetamise teemaga, kuid siiski on ministeeriumi poolt loomata kord, mis aitaks suurendada läbipaistvust meditsiinitehnika ja -tarvikute müüjate ning meditsiinipersonali ja haiglate suhetes, sh nt avalikustada sarnaselt ravimifirmade toetusele meditsiinitehnikat pakkuvate ettevõtete kulutused tervishoiutöötajatele (konverentsidel osalemise toetamine jms); lahendamata on ühishangete temaatika jne. Tervishoiuvaldkonnas tõusetus 2019. aastal diskussioon arstide ning ametiisiku teemal, mille käigus arutatakse, millistes olukordades arst on ametiisik ning millistes olukordades seda ei ole. Seoses eriolukorraga on surve kiireteks otsusteks väga suur ning hangete läbipaistvuse tagamine peaks olema kindlasti üks olulisi prioriteete.

Sarnaselt tervishoiuvaldkonnaga on mitmendat aastat seisak ka tegevustes, mis puudutavad avaliku sektori eetika alaseid tegevusi. Näiteks on rahandusministeerium juba kolmel aastal edasi lükanud riigiasutustele eetika juhtimise süsteemide enesehindamise meetodika väljatöötamise ning vastava meetodika tutvustamisega seotud tegevused ning see meetodika ei ole väljatöötatud ka 2019. aastal. Kokkuvõttes ootame nii rahandusministeeriumilt avaliku eetika ning sotsiaalministeeriumilt tervishoiu meditsiini ennetamise teemal suuremat algatust.